

templum S. Crucis stabat quod postea eo translatis sanctæ reliquiis a S. Walpurga nomen accepit. Hujusce monasterii primus conditor est Otkarius sextus, Eisteleusis Ecclesiæ episcopus, quem translationis auctorem fuisse superius legimus, instaurator et amplificator Heribertus episcopus xv, cui Leodegarius seu Leutgarius munificentia sua adfuit, monachorum in eodem loco restitutor, uti ex Philippo alisque refert Gretserus in *Observat.* lib. 1, cap. 49. Etiam quamdam sanctarum reliquiarum portionem obtinuerunt sanctimoniales Mowenheimenses, ex lib. 1 Wolfhardi cap. 9, ad quas plurima referuntur facta miracula libris tribus subsequentiibus. Particulæ item earumdem reliquiarum Furnis, Antuerpiæ, Coloniz Agrippinæ, aliisque in locis, prout late docet Henschenius in *Commentarii prævii* § 6 et 7, ubi etiam de variis templis S. Walpurgi consecratis agit. In quadam ms. *Historia Francorum hæc leguntur anno secundo Rodulfi regis Francorum, Christi 824*: « *Eo anno corpus S. Remigii et quorundam aliorum sanctorum corpora Hunnorum metu intra Rhemensis civitatis mœnia a suis monasteriis sunt delata: cum quibus etiam S. Gualburgis reliquiæ, ad quas sæpe sunt miracula, sunt ibidem positæ. »*

5. *Basilicæ et oratoria.* — In templis S. Walpurgi dicatis celeberrimum est Parthenonis Eistetensis, de quo supra. Cætræ in Britannia insula cœnobium erat S. Wilburgæ, ab *Hugone consule*, id est comite Cestrensi, constructum, teste Orderico Vitali in *Hist.*, lib. viii, pag. 671. *Tūc* in ducatu Gelriæ ad Wabalin fluvium basilica Walpurginæ et collegium canonicorum in ea institutum, anno 1315 *Arnhe-*

mium in oppidum ad Rhenum translatum est. Alia duo templa *Zutphaniz* in Gelria, et *Groningæ* quæ urbs est Frisiz occidentalis primaria. Nec præmittendum hoc loco id quod S. Odo abbas Cluniacensis de quodam oratorio S. Walpurgis commemorat in lib. 11 *Collationum* cap. 28: « *Est ecclesia, inquit, B. Gualburgis in hac vicina nobis regione in qua miracula sunt. Contigit autem, sicut dominus Berno abbas refert, ut ejusdem S. Gualburgis reliquiæ super altare aliquot dies manerent. Sed mox miracula cessaverunt. Tandem vero ipsa virgo cuidam ex infirmis apparens. Ickirco, inquit, non sanamini, quia reliquiæ meæ sunt super altare Domini ubi majestas divini mysterii solammodo debet celebrari. Quod cum ille custodibus referret, tulerunt capsam, et protinus miracula fieri ceperunt. » In palatio Attiniacensi ad Axonam Carolus Calvus exstruxit S. Walpurgis oratorium quod una cum ipso palatio a Nortmannis eversum est. Pace et quiete Gallis restituta, alia eidem virgini ædificata est ecclesia quam Hugo Campaniz comes a Philippo Francorum rege ob connubium cum filia ejus Constantia inquit accepit in dotem, ac postea anno 1102 donavit cœnobio Molismensi cui hæctenus prioratus titulo subjacet, prout ex *Vita Gallicæ S. Walpurgis* ab Spagnolio edita intelligimus. Distat hæc ecclesia et vicus S. Walpurgis dictus, vulgo *Saint-Waubourg*, altero milliari ab Attiniaco villa quondam regia. Denique in diocesi Argentinensi Theodoricus comes Montis Pelgardii construxit cœnobium monachorum Benedictinorum in honorem S. Walpurgis quod postea Fridericus I imperator amplificavit.*

VOLFHARDI PRÆBYTERI

PRÆFATIONES

IN LIBROS SUOS DUODECIM DE ACTIS SANCTORUM

AD ERCHANPOLDUM EPISCOPUM EISTETTENSEM.

(Apud Pezium, *Thesaurus Anecd.* ex Cod. Tegerns.)

Præfatio in lib. I seu mensem Januarium.

Passiones beatorum martyrum digna plaque veneratione celebrantes, qui spretis instantis ærumnosæ vitæ oblectamentis, siderea regna penetrarunt, felicitis cum agone certaminis sanctissimæ Martinz virginis aliorumque martyrum et confessorum virginumque mirabili cursu, certamine glorioso, triumpho fortissimo actuque fulgenti, libet e pluribus plura decerpere, ut et eorum audientibus brevi commento nota sint actus et passio, hujusque voluminis devitetur extensio, dum mens interius compendiosa lectione reficitur, et corpus exterius labore nimio non gravatur. Licet enim tanto opere indignum me fore non ambigam, tamen, quia pius labor felici cursu perâgitur, Domino adjuvante et facultatis copiam largiente, vestrisque, Pater Erchanpoldæ, orationibus fultus, injunctum opus aggredior.

C *Incipit liber I Kal. Januarii. Beata igitur Martina cum esset sublimis genere, etc.*

Præfatio in lib. II seu mensem Februarium.

(Hanc nunc dare non possum, cum codex Tegernæepsis ad manum non sit, neque hic mensis in codicibus Mellicensibus amplius reperitur, ex quibus reliquis in menses singulos Præfationes deinceps exhibebo.)

Præfatio in lib. III seu mensem Martium.

Duobus cœpti operis duorum mensium libellia, Deo favente, explicitis, invocato Jesu boni speratissima nomine, tertius tertii curriculum exordium poscit, ut ipso sermonis modulos ministrante, et operis efficaciam exhibente, orationumque sanctorum, quorum hic memoria commendatur, interveniente solamine, pervenire mereatur ad calcem, eique placeat qui se initium fidelibus propulavit et finem.

Præfatio in lib. IV seu Aprilem.

Hactenus, Pater egregie et pontifex summe, sanctorum peragrando opuscula Patrum, trium præcedentium librorum breviter compta congerie, restat ut sanctis pro nobis, de quibus sermo agitur, interpellantibus, vestrisque præbentibus meritis, ad quarti initium veniamus. Ideoque lectorem cernui imploramus, ut, dum sulcando cuncta rimatus fuerit, quæ sunt catholica et probata retineat, quæ autem minus idonea, reseceat et abradat, sciens nos nostro sensu nulla excogitasse anilia, quin potius ex Patrum libris excerpta nostræ agglutinasse paginulæ. Quod si contigerit, vigilanter agat, ne sanctorum arrepta temeritate scripta dilanians nostra transcurrat.

Præfatio in lib. V seu Maium.

Raphaelis archangeli, Tobix beato cœlitus destinati opera divina cunctis nuntianda, monitis sacris audivimus, qui et levamen sanctorum mirabiliter contulit, et ad cœlos patrata ejus domus benedictione rediens verba salutis impendit. Idcirco et nos pro modulo valetudinis nostræ Christus in sanctis suis, quamvis rei criminibus, collaudamus, quia sanctos in Christum consistere credimus. Ipse enim fuit eorum in agone victoria; ipse, ne deficerent, protectio valida: ipse post triumphum corona, ipse eos repromissa ditavit et gloria. Offeramus ergo in domo Domini non aurum, non argentum, non vestes pretiosas, sed pilos caprarum tantum, et petimus ut merito nobis collata sanctorum portio nostra sit in terra viventium. Legimus namque viduum pauperulam duo minuta gazophylacio præbuisse.

Præfatio in lib. VI seu Junium.

Evolutis hujus opusculi quinque præcedentium librorum compendiis, quibus, Patrum scripta scrutantes, pauca de pluribus scribendo perstrinximus, nunc, Christo propitio, ut ad sexti initium veniamus, et consequens ratio postulat, et vestra, sacratissime præsul, hortatio cogit, quæ nos ad scribendum semper impellit. Laborem namque inpendimus, verum ad laboris effectum pervenire nequimus, nisi ipse præstiterit qui pro se laborantibus in fine præmium reddit. Unde et nos ab ipso postulamus auxilium, et paginæ figimus stylum.

Præfatio in lib. VII seu mensem Julium.

Evoluto multorum intervallo dierum, quo sæculari onere prægravante, et mundialibus e latere stimulantibus curis, arreptum jam pridem opusculum calcetenus pertrahere minime quivimus, suspensum te, antistitum gemma, licet inutiliter, reddidimus. Æstivi namque temporis virtus, dum t'ispidi ruris suprema ignicoma fronte perurit, sæpe etiam leonina fauce intima ipsius venarum fluentia prælambit. Verum volvente temporum rota dum canities hiberna propinquat, absorptos pene prius latices ad proprios violenter sinus invitat. Sic et, Pater, hactenus fistulæ nostræ vena peraruit, et penitus

nihil invenit. Imminente ergo hiemis tempore fontem repetimus. Et quoniam hydria nobis non est, et puteus altus est, et neque in quo nosmet hauriamus, omnimodis habemus, petamus ab eo qui dixit: *Qui sitit, veniat ad me et bibat, delectabilem haustum, et inveniemus hauriendi effectum. Et quoniam nostri non est bibere in profundum calamo tantum flexa cervice demisso, studeamus ipso propitiante sugendo trahere poculum, et sextum sexti mensis a Januario capiamus initium.*

Præfatio in lib. VIII seu mensem Augustum.

Legimus Augusti nomen ab *augendo* vocabulum accepisse. Ideoque misericordiam auctoris omnium imploramus, ut ipse qui sanctos suæ habitationis instituit, et eos sibi diversorium esse elegit, in nos eorum opitulatione piissima, benedictionis munus infundat, et iter cœptum ambulare concedat, pabulum verbi benignus impendat, calamum siccum suæ pietatis rore perfundat, et Augusti initium capientibus, scribendi dona contribuat, et cumulando potentissimus augeat, et quoniam ipsius est opus, ipsius magnificetur et virtus.

Præfatio in lib. IX seu mensem Septembrem.

Quoniam Deo adjuvante Augusti mensis ferventia rura transivimus, et de fonte paterno, quidquid potuimus, sugendo contraximus, restat ut umbras Septembris tepidi, licet laboraturi, sollicitius requiramus. September enim soni diffinitione, quod septimus sit, ab imbre congrue nominatur. Unde nos septiformis misericordiam sancti Spiritus imploramus, ut imbre suæ fluidæ pietatis cœptam opus infundat, et feliciter ad finem usque perducat, quantum ejus virtus operis et nobis peccatoribus præmium sit laboris.

Præfatio in lib. X seu mensem Octobrem.

Præceptis obtemperantes vestris, pontifex vere beate et in sæcula memorande, novem mensium dies Kalendarios totidem voluminibus, quanta potuimus, commendatione perstrinximus, et in pratis uberrimis flosculantes dulcia mella transivimus, suavi tantum nitore contenti, et graminum exiguitate pro viribus onerati. Cogit etiam nunc vestræ imperium dignitatis, ut decimus liber nonum subsequatur, et promissionis prioris exigit debitum, dum mandat arctius figere stylum. Adjuvet igitur ipse, a quo liber sumit exordium, Remigius Pater noster et suorum et omnium fidelium populorum.

Præfatio in lib. XI seu mensem Novembrem.

Mensem nunc Christo favente aggressuros Novembrium, sanctorum nos adjuvet intercessio omnium, quorum sub una celebritate ipso die Kalendarum sacrosanctum veneratur solemniū. Si enim juxta apostolum Jacobum *multum valet deprecatio justis assidua*, quanto magis sanctorum omnium unita et iutercessio pia! Nos nempe hoc indigni existimus opere et sanctorum benignissima intercessione. Tamen qui peccatores justificat et exaudit, verbum

more desiderantis aperto contribuit, qui super A justos et injustos affluentissime pluit, ipse a summo est potens stillam emittere, et linguam aridam clementer infundere.

Præfatio in lib. XII seu mensem Decembrem.

Duodenarium numerum esse perfectum ratio ipsa astruit veritatis, dum in sanctorum prophetarum apostolorumque catalogo sacratum fore demonstrat. Duodecim typicos namque fontes Moysen cum populo legimus invenisse in eremo, et bis senos Jesum lapides Jordanis sustulisse a fluvio. Jesus quoque noster firmissimos et limpidissimos lapides duodecim delegit apostolos, ut compaginati angulari lapide murum fabricarent Ecclesie. Ex quibus quia unus

contractus ab ordine cecidit, ne dispendium perfectio pateretur, ipsa (quem) sacravit Veritas, numerum reparavit.

Duodecim quoque mensium cursu rota volvitur anni, quibus gesta pugnæque sanctorum aures fidelium erigunt, mentesque spirituali edulio pascent, et ad amorem cœlestis beatitudinis trahunt. Nos etiam quia hujus opusculi nostri seriem explicito libro undecimo, ac si hactenus aggerando contulimus, ne imperfectio perfectione culpetur, Christo propitio duodecimi initium capiamus, ut, dum ad calcem felicique cursu pervenerit, ipse laudetur, qui et suis facundiam sermonis munificiis tribuit, et in numero et mensura et pondere artifex omnium omnia statuit, et statuta benedictione dicavit.

CARMEN DE SANCTA WALPURGE

AUCTORE WOLF HARDO,

(Apud Canisium, Lectiones antiq., tom. II.)

Fis̄a regis erat, sed egenam se faciebat
Dives ut in Christo regnaret semper in ipso;
Quam sit chara Deo monstrant miracula crebro;

B Quæ meritis ejus confert de virgine natus,
Ex ejus tumba manat sacra pectoris unda
Servæ namque Dei lux splenduit illa....

ANNO DOMINI DCCCXCIX.

ANAMODUS

ECCLESIE RATISPONENSIS SUBDIACONUS.

MONITUM AD OPUS SEQUENS.

(Apud Pizium, Thesaurus Anecdotorum novissimus, tom. I, part. III, pag. 192.)

Præclarus est, inquit eruditissimus Mabillonius in Itinere Germanico, tomo IV analectorum præfixo, Codex Traditionum, scriptus ab Anomoto, dicatusque Ambriconi episcopo, vel ut nobis videtur, Asperto episcopo Ratisponensi, qui secundum quosdam anno 886, Carolo Crasso adhuc imperante, Ambricho seu Ambriconi in ea sede successit. Certe A. episcopus, cui Anamodus hoc illustre monumentum dicavit, utrumque admittit. Fuit hic Anamodus Ecclesie Ratisponensis subdiaconus, ut discimus ex lib. II, cap. 29, ubi exstat commutatio inter Ambrichonem episcopum et Anamolun, in qua placuit cuidam rubicundo clerico, nomine Anamodo, religioso videlicet subdiacono, quasdam res proprietatis suæ sibi ad commodum perducere. Talem igitur, inquit ipse Anamodus, proprietatem, qualem piissimi regis Arnulfi donatione idem Anamodus in possessionem accepit in pago Westermannomarcha nuncupato juxta Prointala, in loco Reitinpuoch, in comitatu Engildeonis comitis, ad S. Petrum, principem apostolorum, sanctumque martyrem Emmerammum cum mancipiis VII con-

tradidit, atque alligavit, in manum Ambrichonis ven. ep. et advocati ejus Gerberti et Gundberti, etc. Actum ad Menzinpah. Hæc Anamodus ipse, qui, ut ait in præfatiuncula ad A. episcopum, plurimas scedas traditionum atque concambiorum nec non et commarcarum colligens, in unum collectarioli hujus corpusculam complexuit atque conclusit, quatenus errore submoto facilius, cum necesse foret, per capitula antenotata hanciscerentur et cognoscerentur. Codex ex quo hoc monumentum, quo forte præstantius Bajoaria non possidet, edidimus, sine dubio autographus et authenticus est, exaratus in membranæ in-4. In eo nulla charta sæculo IX recentior reperitur, nec ejus ope res tantum Bajoariæ, sed etiam Austriacæ insigniter illustrantur, quod pluribus locis, si otium esset, demonstrari posset. Cæterum his tribus diplomaticis codicibus utique satis iis factum fuerit qui Codicis diplomatici, ab Udalrico Babenbergensi collecti, editionem tam vehementer, etiam post repetita ejusmodi adversus nos scripta, contendunt. Nam et lectiorem Udalriciani codicis partem,